

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Державного університету
«Житомирська політехніка»
протокол № 10
від 31 серпня 2023 р.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**для вивчення навчальної
дисципліни**

ОК27 «ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 053 «Психологія»
освітньо-професійна програма «Екстремальна психологія»
факультет педагогічних технологій та освіти впродовж життя
кафедра психології та соціального забезпечення

Рекомендовано на засіданні
кафедри психології та соціального
забезпечення
28 серпня 2023 р., протокол № 7

Розробник: д.е.н., проф., професор кафедри психології та соціального
забезпечення Дмитро МЕЛЬНИЧУК

Житомир
2023 – 2024 н.р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 2

ВСТУП

Метою дисципліни «Психологія управління» є розкриття психологічних аспектів управлінських відносин, які формуються в процесі міжособистісної та міжгрупової взаємодії в організації.

Досягнення визначеної *мети* передбачає ознайомлення студентів із загальною парадигмою, концепціями та науковими школами у царині психології управління, прийомами використання методичного інструментарію цієї галузі в практичній діяльності майбутнього фахівця, формування та розвиток таких особистісних та професійних якостей: цілеспрямованість, наполегливість та рішучість; здатність зосереджуватись на проблемі; готовність до близьких соціальних стосунків; енергійність, прагнення до мобілізації працівників організації на основі власного прикладу; спроможність нести відповідальність та приймати ризиковані рішення; здатність починати процеси змін, управляти ними та використовувати в інтересах організації; володіння мистецтвом швидкого прийняття рішень, спроможність до чіткого та зрозумілого викладення власної думки; постійне самовдосконалення, прагнення до гарної психічної та фізичної форми; готовність до праці на чолі добре підготовленого, професійного колективу; прагнення до об'єктивної оцінки підлеглих та результатів їх праці.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- формування цілісної системи знань з психології управління у контексті сучасних наукових концепцій та тенденцій;
- розкриття соціально-психологічних особливостей управління, психології управлінської діяльності, психологічних особливостей особистості управлінця та принципів його взаємодії з підлеглими;
- надання відомостей щодо внутрішньогрупової динаміки в управлінських системах, формування команд, розробки ефективних систем мотивування персоналу;

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 3

- формування навичок організації та ведення ділових переговорів, зустрічей та бесід.

В результаті вивчення дисципліни «Психологія управління» студент повинен *знати*:

- мету вивчення та зміст дисципліни «Психологія управління»;
- понятійно-термінологічний апарат психології управління як спеціальної галузі психологічної науки;
- історію розвитку та сучасні підходи, що формують систему знань психології управління;
- психологічний контекст управлінських відносин у соціально-економічних системах;
- психологічні закономірності управлінського процесу;
- соціально-психологічні механізми та методи управлінського впливу;
- закономірності та інструментарій формування трудового колективу;
- соціально-психологічні передумови ефективності управлінської діяльності;
- напрямки та методи забезпечення психічної рівноваги керівника;
- функції та принципи побудови психологічної служби сучасної організації.

Після вивчення дисципліни «Психологія управління» студент повинен *уміти*:

- застосовувати психологічні прийоми добору, розстановки, адаптації та мотивації персоналу;
- використовувати методи дослідження соціально-психологічних тенденцій в організації;
- застосовувати соціально-психологічні методи управління у відповідності до специфіки управлінської ситуації;

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 4

- використовувати методи аналізу соціально-психологічних передумов результативності управлінського процесу;

- застосовувати методи та прийоми психогієни.

Результатом вивчення дисципліни є набуття таких *компетентностей*.

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК12. Здатність надати експертну оцінку психологічним подіям та процесам.

Програмні результати навчання (РН):

РН6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

РН13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

РН14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 5

1. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Психологія управління як прикладна галузь психологічних знань.

Мета вивчення дисципліни «Психологія управління». Розвиток психології та еволюція підходів щодо її об'єкту пізнання. Предмет та об'єкт сучасної психології. Диференціація психологічних знань: фундаментальні та спеціальні (прикладні) галузі психології.

Психологія управління, її предмет та об'єкт. Характеристика провідних шкіл психології та їх внеску в розвиток психології управління. Характеристика суміжних галузей психології.

Психологічні аспекти організованої діяльності людей. Роль та місце практичної психології в управлінні організованою діяльністю людей.

Тема 2. Психологічні закономірності управління.

Ознаки, форми, функції та принципи управлінського процесу. Прості та складні системи управління. Управлінські відносини як категорія психологічної науки. Принципи та психологічні закономірності управлінських відносин. Структура діяльності керівника, її складові та їх психологічний контекст.

Сутність та характеристика фундаментальних законів психології управління: закон невизначеності відгуку, закон неадекватності відображення людини людиною, закон неадекватності самооцінки, закон розщеплення змісту управлінської інформації, закон самозбереження, закон компенсації. Прояви та наслідки психологічних закономірностей управлінської діяльності. Характеристика законів Паркінсона, принципів Пітера та законів Мерфі.

Тема 3. Особистість як суб'єкт управління.

Проблема особистості як центральна проблема психології. Аспекти детермінації особистості в структурі психологічних знань. Характеристика періодів дослідження особистості як категорії психології: філософсько-літературний, клінічний та експериментальний. Становлення та характеристика

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 6

окремих теорій особистості. Особистість як продукт історичного розвитку. Позиція та вчинок як ознаки особистості.

Особистість керівника. Саморозвиток особистості керівника у напрямку соціальної адекватності. Особистість керівника та стиль управління. Вольові властивості особистості, їх роль в процесі реалізації функцій управління. Характеристика особистісних та функціональних якостей керівника. Психологічний портрет керівника.

Тема 4. Психологічні аспекти управління трудовим колективом.

Сутність та класифікація соціальних груп. Взаємовідносини людей у групах. Групова диференціація. Колектив та його ознаки. Трудовий колектив. Психологічні аспекти колективної діяльності людей в умовах управлінських відносин. Особистість в трудовому колективі. Статус, соціальні ролі, групові норми та цінності. Психологічна сумісність. Психологія міжособистісних взаємовідносин у трудовому колективі.

Психологія управлінських впливів. Сутність та характеристика соціально-психологічних методів управління трудовим колективом. Критерії стабільності трудового колективу. Передумови виникнення деструктивних тенденцій у трудовому колективі та їх попередження. Формування сприятливого психологічного клімату в колективі.

МОДУЛЬ 2

Тема 5. Організаційна поведінка.

Поняття поведінки та її види. Трудова поведінка. Відношення до праці як характеристика трудової поведінки. Суб'єктивна та об'єктивна оцінка відношення людини до праці. Психофізіологічні регулятори поведінки людини в організації. Соціально-психологічний тип організації та його вплив на формування окремих поведінкових характеристик. Фази організаційного онтогенезу та їх зв'язок із окремими типами поведінки.

Характеристика негативних та позитивних поведінкових компонент. Продуктивна ділова взаємодія як ознака домінування раціональних поведінкових компонент. Сутність та наслідки деструктивного протистояння.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 7

Характерологічна, деструктивна, девіантна та делінквентна поведінка. Сутність і наслідки психологічного саботажу. Заходи щодо подолання та упередження психологічного саботажу в організації.

Тема 6. Психологія ділового спілкування.

Спілкування в організації. Структура та засоби спілкування. Функції спілкування: інформаційно-комунікативна, інтерактивна та перцептивна. Стили спілкування. Склад та специфічні ефекти міжособистісного сприйняття. Невербальне спілкування та його кінесичні особливості. Проксемічні особливості невербального спілкування.

Ділове спілкування. Структура та психологічні прийоми ділового спілкування. Бесіда як форма ділового спілкування. Принципи конструктивної дискусії та полеміки. Психологічні прийоми впливу на партнера. Психологічні аспекти переговорного процесу. Техніка аргументації. Психологічні особливості публічного виступу. Імідж ділової людини як елемент невербального спілкування.

Тема 7. Психологічне дослідження в управлінні соціально-економічною системою.

Поняття соціально-психологічного дослідження та його структура. Мета, об'єкт і предмет соціально-психологічного дослідження. Місце та роль соціально-психологічного дослідження в управлінській діяльності. Принципи соціально-психологічного дослідження у соціально-економічних системах. Методи соціально-психологічного дослідження. Наукове спостереження та його види. Методи опитування. Експериментальні дослідження, їх переваги та недоліки. Тестування як метод соціально-психологічного дослідження. Соціально-психологічний клімат в колективі та психологічна згуртованість як об'єкт дослідження.

Алгоритм та принципи автоматизації обробки матеріалів соціально-психологічного дослідження. Оцінка точності та валідності результатів соціально-психологічного дослідження. Процедура використання результатів соціально-психологічних досліджень в управлінській діяльності

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 8

Тема 8. Психогігієна в управлінні.

Ризик психічного перевантаження в управлінській діяльності, його причини та наслідки. Психологічні аспекти та проблеми управління в екстремальних ситуаціях. Поняття стресу. Причини стресу. Фактори стресу: організаційні та особистісні. Стресове навантаження.

Засоби психологічного захисту. Основні методи психогігієни керівника. Способи боротьби зі стресом. Методи профілактики стресу. Релаксація. Принципи релаксації: переключення та компенсація.

Психологічна служба організації та її функції. Інтегральна структура психологічної служби організації.

2. Теми практичних занять

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Формування психології управління як спеціальної галузі психологічної науки, її предмет та об'єкт.	2
Тема 2. Управлінські відносини та їх психологічні закономірності.	1
Тема 3. Проблема особистості як центральна проблема психології. Періоди дослідження та основні теорії особистості.	1
Тема 4. Колектив та його ознаки. Принципи та закономірності формування трудового колективу.	2
Тема 5. Психофізіологічні регулятори трудової поведінки. Продуктивна ділова взаємодія та деструктивне протистояння.	2
Тема 6. Функції та структура спілкування в процесі управління. Бесіда, полеміка, дискусія: структура та психологічні прийоми.	1
Тема 7. Принципи та методи психологічного дослідження у соціально-економічних системах.	1
Тема 8. Засоби психологічного захисту. Основні методи психогігієни керівника. Психологічна служба організації, її структура та функції.	2
РАЗОМ	12

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 9

3. Зміст і методика проведення практичних занять

Мета проведення практичних занять з дисципліни «Психологія управління» полягає у закріпленні та поглибленні знань щодо психологічних закономірностей і механізмів управлінського впливу, розвитку особистості майбутнього фахівця, надбанні практичних навичок щодо використання соціально-психологічних технологій в управлінні соціально-економічною системою. У відповідності до тематики окремого лекційного матеріалу зміст та методика проведення практичних занять можуть включати в себе такі логічні елементи:

- обговорення лекційного матеріалу;
- ознайомлення з реферативним матеріалом та обговорення його змісту;
- експериментальне або тестологічне дослідження;
- виконання ситуаційних вправ у відповідності до змісту лекційного матеріалу;
- поточний контроль знань.

Базова тематика рефератів з навчальної дисципліни «Психологія управління»:

1. Проблема психічного у вітчизняній та зарубіжній психології.
2. Школи психології та їх характеристика.
3. Суб'єктивний та об'єктивний аспекти психічного.
4. Формування та розвиток вольових якостей керівника.
5. Боротьба мотивів та вольовий акт.
6. Творчість та рутину в управлінській праці.
7. Сутність та напрямки самопізнання.
8. Людина в організаційному середовищі.
9. Психологічний контекст влади в організації.
10. Теорії лідерства та їх характеристика.
11. Індивідуально-психологічні властивості особистості та їх врахування в процесі управління.
12. Методи вивчення властивостей особистості.
13. Взаємодія особистості та групи.
14. Особливості формування та функціонування формальних груп.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 10

15. Особливості формування та функціонування неформальних груп.
16. Форми психологічного впливу групових структур на особистість керівника.
17. Психологічна згуртованість як ознака колективу.
18. Психологічна сумісність в структурах управління.
19. Поняття команди та принципи її формування.
20. Психологічні особливості діяльності керівника у лінійних організаційних структурах.
21. Психологічні особливості діяльності керівника у функціональних організаційних структурах.
22. Психологічні особливості планування.
23. Психологічні особливості виконання функції організації.
24. Вплив особистісних факторів на ефективність організації як функції управління.
25. Психологічні особливості виконання функції мотивації.
26. Психологічні особливості реалізації функції контролю.
27. Психологічні передумови неадекватного виконання функції контролю.
28. Психологічні закономірності формування управлінського рішення.
29. Психологічні механізми управлінської взаємодії.
30. Об'єктивні та суб'єктивні фактори у процесі підбору персоналу.
31. Зміст та стилі спілкування в управлінні.
32. Психологічні прийоми впливу на партнера в процесі ділового спілкування.
33. Психологічні бар'єри у спілкуванні.
34. Національні стилі ведення ділових переговорів.
35. Психологічні особливості візуального контакту.
36. Моделі поведінки під час ділового спілкування.
37. Культура спілкування.
38. Психологічний аналіз управлінської діяльності.
39. Психологічні особливості управління в екстремальних ситуаціях.
40. Емоційно-психологічна стійкість керівника.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 11

4. Базовий перелік питань, які виносяться на підсумковий контроль з навчальної дисципліни “Психологія управління”

1. Предмет, цілі та задачі дисципліни “Психологія управління”.
2. Розвиток психології та еволюція підходів щодо її об’єкту пізнання.
3. Предмет та об’єкт сучасної психології.
4. Школи психології та їх характеристика.
5. Диференціація психологічних знань: фундаментальні та спеціальні галузі психології.
6. Характеристика спеціальних галузей психології.
7. Економічна психологія та психологія управління.
8. Психологія праці та психологія управління.
9. Соціальна психологія та психологія управління.
10. Інженерна психологія та психологія управління.
11. Педагогічна психологія та психологія управління.
12. Психологія управління як галузь психологічної науки.
13. Психологія управління: самобутність об’єкту та предмету пізнання.
14. Внесок окремих шкіл психології в царину психології управління.
15. Психологічні аспекти організованої діяльності людей.
16. Місце практичної психології в управлінні організованою діяльністю людей.
17. Знання психологічних засад управління як передумова адекватного використання соціально-психологічних методів управління.
18. Управлінські відносини як категорія психологічної науки.
19. Психологічний контекст структури діяльності керівника
20. Психологічні закономірності управлінських відносин.
21. Характеристика фундаментальних та часткових психологічних закономірностей в управлінні.
22. Передумови виникнення психологічних закономірностей в управлінні.
23. Прояви психологічних закономірностей управління.
24. Закони Паркінсона, принципи Пітера та закони Мерфі.
25. Проблема особистості як центральна проблема психології.
26. Аспекти детермінації особистості в структурі психологічних знань.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 12

27. Характеристика періодів дослідження особистості як категорії психології.
28. Становлення та характеристика окремих теорій особистості.
29. Особистість як продукт історичного розвитку.
30. Позиція та вчинок як ознаки особистості.
31. Особистість керівника.
32. Саморозвиток особистості керівника в напрямку соціальної адекватності.
33. Особистість керівника як передумова формування стилю управління.
34. Вольові властивості особистості керівника.
35. Роль вольових властивостей керівника в процесі реалізації окремих функцій управління.
36. Характеристика особистісних та функціональних якостей керівника.
37. Психологічний портрет керівника.
38. Управління колективом та його психологічні аспекти.
39. Група та групова динаміка.
40. Класифікація груп.
41. Взаємовідносини людей в групах.
42. Колектив та його ознаки. Трудовий колектив.
43. Особистість в трудовому колективі.
44. Психологічні аспекти колективної діяльності людей в умовах управлінських відносин.
45. Статус, соціальні ролі, групові норми та цінності.
46. Психологічна сумісність. Психологія міжособистісних взаємовідносин.
47. Масові соціально-психологічні явища та їх роль в міжособистісних взаємовідносинах.
48. Сутність та розширена характеристика соціально-психологічних методів управління трудовим колективом.
49. Критерії стабільності трудового колективу.
50. Передумови виникнення деструктивних тенденцій у трудовому колективі та їх попередження.
51. Формування сприятливого психологічного клімату в колективі.
52. Поняття поведінки та її види.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 13

53. Трудова поведінка.
54. Відношення до праці як характеристика трудової поведінки.
55. Суб'єктивна та об'єктивна оцінка відношення людини до праці.
56. Психофізіологічні регулятори поведінки людини в організації.
57. Соціально-психологічний тип організації та його вплив на формування окремих поведінкових характеристик.
58. Фази організаційного онтогенезу та їх зв'язок із окремими типами поведінки персоналу.
59. Характеристика негативних та позитивних поведінкових компонент.
60. Продуктивна ділова взаємодія як ознака домінування раціональних поведінкових компонент.
61. Сутність та наслідки деструктивного протистояння.
62. Характерологічна, деструктивна, девіантна та делінквентна поведінка.
63. Сутність і наслідки психологічного саботажу.
64. Заходи щодо подолання та упередження психологічного саботажу в організації.
65. Психологія спілкування.
66. Структура, засоби та види спілкування.
67. Функції спілкування.
68. Стилi спілкування та специфічні ефекти міжособистісного сприйняття.
69. Невербальне спілкування та його кінесичні особливості.
70. Проксемічні особливості невербального спілкування.
71. Ділове спілкування та його структура.
72. Ділова бесіда як основна форма ділового спілкування.
73. Дискусія та полеміка.
74. Психологічні прийоми впливу на партнера.
75. Психологічні аспекти переговорного процесу.
76. Техніка і тактика аргументації.
77. Психологічні особливості публічного виступу.
78. Імідж ділової людини.
79. Поняття соціально-психологічного дослідження та принципи його побудови.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 14

80. Місце та роль соціально-психологічного дослідження в управлінській діяльності.

81. Об'єкт, предмет, мета і структура соціально-психологічного дослідження.

82. Наукове спостереження та його види.

83. Методи опитування.

84. Експериментальне дослідження, його переваги та недоліки.

85. Соціально-психологічний клімат в колективі та психологічна згуртованість як об'єкт дослідження.

86. Алгоритм обробки матеріалів дослідження.

87. Результати соціально-психологічного дослідження: оцінка точності та валідності.

88. Автоматизація обробки матеріалів соціально-психологічного дослідження.

89. Процедура використання результатів соціально-психологічних досліджень в управлінській діяльності.

90. Основи психогігієни в управлінні.

91. Ризик психічного перевантаження в управлінській діяльності та його причини.

92. Психологічні аспекти управління в екстремальних ситуаціях.

93. Стрес. Причини стресу. Фактори стресу.

94. Стресове навантаження.

95. Способи боротьби зі стресом.

96. Методи профілактики стресу.

97. Основні методи психогігієни керівника.

98. Релаксація. Принципи релаксації: переключення та компенсація.

99. Психологічна служба організації, її функції та завдання.

100. Інтегральна структура психологічної служби організації.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 15

5. Термінологічний словник

Абсентеїзм – відсутність працівника на роботі, невихід на роботу без поважних причин.

Автократичний керівник – керівник, який нав'язує свою волю підлеглим твердістю характеру й особистою владою.

Авторитарний стиль керівництва – стиль управлінської діяльності, заснований на авторитеті керівника.

Алгоритм – правило дій, послідовність проведення обчислювальних операцій, спосіб знаходження шуканого результату.

Альтернатива – кожна із взаємовиключаючих можливостей; один із можливих варіантів поведінки, який порівнюється з іншим варіантом задля вибору найкращого способу дій.

Анкетування працівників – письмове заочне опитування працівників з метою вивчення їх думок та оцінок тих чи інших сторін діяльності, мотивів їх поведінки.

Апарат управління – органи, підрозділи, служби, які виконують функції управління в масштабі країни, регіону, підприємства, фірми, організації.

Баланс влади – співіснування взаємозалежних суб'єктів, при якому один із суб'єктів використовує стільки влади, скільки необхідно для виконання поставленої задачі, не викликаючи при цьому у іншого суб'єкта почуття протесту або обмеженості.

Бюрократизм – система управління, що реалізується через посередництво специфічного апарату, який формується з чиновників, наділених владою та привілеями.

Бюрократія – вищий чиновницький апарат, адміністрація; система управління, заснована на формалізмі, превалюванні формального над сутнісним, на адміністративній тяганні.

Виробничі відносини – соціально-економічні відносини між людьми, що складаються в процесі виробництва, обміну, розподілу і використання матеріальних благ.

Влада – можливість та здатність впливати на поведінку інших людей або груп за допомогою якого-небудь засобу: волі, авторитету, права, насильства; сукупність державних органів; особи чи органи, які наділені відповідними

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 16

державними та адміністративними повноваженнями.

Влада керівника – концентроване відображення в рішеннях та у свідомості підлеглих того наказового потенціалу, який формується наданими керівнику правами та повноваженнями.

Внутрішні фактори впливу – сукупність умов, частина загального середовища організації, яка намагається змінити або призводить до змін окремих процесів чи ситуацій.

Волюнтаризм управлінський – схильність керівника до довільних суб'єктивістських рішень, які не враховують об'єктивні умови та ситуацію, що склалася.

Група – в загальному розумінні сукупність людей, які об'єднані спільними інтересами та взаємодіють між собою.

Груповий егоїзм – особлива форма колективного егоїзму, яка виявляється в тому, що члени групи ставлять групові інтереси вище інтересів інших груп, всіх інших людей.

Групові норми – сукупність правил і вимог, які виробляються кожною групою (колективом, організацією) та які відіграють важливу роль у регулюванні поведінки членів цієї групи.

Гуманізація праці – процес створення сприятливих умов для максимальної реалізації трудового потенціалу працівників.

Делікт – незаконна дія, правопорушення, яке викликало нанесення збитку і яке тягне за собою обов'язок його відшкодування.

Дисципліна – певний порядок поведінки людей, що відповідає нормам права і моралі, які склалися в суспільстві або організації.

Дисципліна праці – форма трудової поведінки, яка визначається як нормами права і моралі, так і умовами та розпорядком праці.

Ділова бесіда – специфічна форма контакту між людьми, за якої відбувається обмін думками та цілеспрямоване обговорення конкретної проблеми або ситуації задля знаходження взаємовигідного варіанта рішення.

Ділова гра – імітація, моделювання, спрощене відтворення реальної економічної ситуації в ігровій формі. Ділові ігри застосовуються в якості методу практичного навчання.

Ділова етика – правила і норми службової поведінки.

Діловий стиль – комплекс норм поведінки, сформований на підставі багаторічної практики соціальних взаємовідносин та ділового спілкування.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 17

Егоцентризм – морально-психологічний стан особистості (групи), який характеризується орієнтацією на власні переживання, на досягнення власних цілей та інтересів; крайня форма індивідуалізму та егоїзму.

Життєва позиція – настанови світосприйняття, ідеали та цінності, в яких знаходять концентроване відображення основоположні принципи соціальної поведінки людини, а також її готовність до дій у напрямку досягнення особистих та суспільно значимих цілей.

Зовнішні фактори впливу – суттєві обставини, які впливають на функціонування організації та майже не піддаються впливу з її боку.

Ієрархія – спосіб побудови та організації складних систем, за якого частини (елементи) системи розподілені за рівнями, а для кожного рівня визначені права та обов'язки.

Інноваційний потенціал працівника – здатність працівника до сприйняття нової інформації, збільшення своїх професійних знань, висування нових конкурентоспроможних ідей, знаходження розв'язків нестандартних задач та нових способів розв'язку стандартних задач.

Інтенсивність – характеристика напруженості процесу (в тому числі і процесу праці), яка визначається ступенем віддачі від кожного виду ресурсів, що використовується.

Інтереси – предмет зацікавленості і бажання, спонукальні мотиви дій економічних суб'єктів. Прийнято розрізняти матеріальні, духовні, грошові, майнові інтереси, а також інтереси людини, сім'ї, фірми, галузі, регіону і держави.

Інтуїція – збагнення істини без попереднього логічного обґрунтування, що відбувається виключно на підставі існуючих знань і набутого досвіду.

Інфантилізм – поведінка дорослої людини, яка схожа з поведінкою дитини; прояв якостей характеру, що властиві дитячому віку.

Кверулянтство – хворобливе прагнення відстоювати свої нібито порушені права, нескінченні скарги з приводу дрібних, іноді удаваних образ.

Колегіальність – форма прийняття управлінських рішень з урахуванням загальної думки учасників обговорення.

Колектив – група, сукупність людей, які працюють в одній організації, на одному підприємстві; в більш широкому розумінні – люди, об'єднанні загальними ідеями та інтересами.

Коллективізм – тип світогляду, який не допускає протиставлення

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 18

людини суспільству, базується на необхідності гармонійного поєднання загальних і приватних, колективних і особистих інтересів.

Компроміс – угода, досягнута на основі взаємних поступок.

Комунікбельність – здатність людей встановлювати ділові контакти, зв'язки, відносини.

Комунікація – процес обміну інформацією; контактна лінія зв'язку.

Консалтинг – діяльність спеціалізованих компаній чи осіб, яка полягає в консультуванні виробників, продавців, покупців з широкого кола питань економіки, фінансів, зовнішньоекономічних зв'язків, створення та реєстрації фірм, дослідження і прогнозування ринку товарів та послуг, інновацій.

Конфлікт – протиріччя в поглядах і у відносинах, зіткнення різних, протилежних інтересів; гострий спір.

Конформізм – піддатливість реальному або уявному тиску з боку групи, яка виявляється у зміні поведінки та позицій людини; пристосовництво, пасивне сприйняття існуючого порядку речей, пануючих думок, що межує з прислужництвом.

Конфронтація – протистояння, протиборство, зіткнення.

Культура організації – сукупність найбільш важливих положень функціонування організації, які визначаються її місією і стратегією розвитку та знаходять вираження у соціальних нормах і цінностях, які поділяються більшістю працівників.

Культура управління – комплексна узагальнююча характеристика управлінської праці, що відображає її якісні риси та особливості.

Лідер – член групи (соціальної організації), за яким визначається право приймати відповідальні рішення у важливих для групи ситуаціях; найбільш авторитетна особистість, яка відіграє центральну роль в організації спільної діяльності і регулюванні взаємовідносин в групі.

Лідерство – відносини домінування і підпорядкування, впливу і наслідування в системі міжособистісних стосунків.

Мала група – відносно невелика чисельність безпосередньо контактуючих людей, які об'єднані спільними цілями та задачами.

Маніпуляція – складний прийом в ручній праці, що потребує великої точності; підтасування фактів, система способів ідеологічного впливу.

Моральність – особлива форма суспільної свідомості та вид суспільних відносин; сукупність принципів і норм поведінки людей стосовно один до

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 19

одного та суспільства.

Мотивація – зовнішнє чи внутрішнє спонукання суб’єкта до активності, спрямованої на досягнення поставлених цілей.

Мотиви – спонукальні причини поведінки людини, які виникають під впливом її потреб та інтересів.

Неформальна група – співробітники, які об’єднані за власним бажанням на підставі взаємних симпатій та дружніх стосунків.

Нонконформізм – бунтарство, прагнення не погоджуватись з думкою більшості.

Організаційна поведінка – сукупність дій та вчинків індивіда в організаційному середовищі.

Особистість – стійка система соціально значимих рис, які характеризують індивіда; продукт суспільного розвитку і включення індивіда в систему соціальних взаємовідносин шляхом активної предметної діяльності та спілкування.

Паритет – рівноцінність двох чи декількох цілей, факторів, засобів, рівність прав і обов’язків; співвідношення між грошовими одиницями різних країн.

Працездатність – функціональні можливості організму людини, необхідні для виконання заданої роботи.

Прийняття рішень – процес свідомого вибору одного з декількох наявних варіантів дій, який зменшить розрив між поточним та бажаним станом організації.

Принцип – основне, вихідне положення будь-якої теорії; основоположне правило діяльності.

Продукт управлінської праці – управлінське рішення і практичні дії, необхідні для забезпечення функціонування керованого об’єкта в заданому режимі.

Результати праці – підсумок цілеспрямованої трудової діяльності.

Роль – певний шаблон, стереотип, модель поведінки людини, що об’єктивно задається соціальною позицією особистості в системі суспільних та міжособистісних взаємовідносин.

Співробітництво – одна з форм поведінки особистості в умовах конфлікту, що характеризується активною участю індивіда у пошуках рішення, яке б задовольнило всіх учасників взаємодії.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 20

Стиль керівництва – сукупність найбільш характерних та стійких методів розв’язання типових задач і вироблення управлінських рішень.

Стрес – стан людини, який виникає у відповідь на різні екстремальні впливи.

Трудова мораль – комплекс моральних настанов, які формуються в процесі трудової діяльності на основі філософії організації та пануючих у суспільстві переконань.

6. Рекомендована література

Базова література:

1. Бакаленко О. А. Психологія управління : навч. посібник – Харків: ХНУРЕ, 2020. – 120 с.
2. Беліченко А. Г., Воронкова В. Г., Мельник В. В. Етика ділового спілкування : навч. посібн. – Львів: Магнолія, 2019. – 312 с.
3. Євсюков О. Ф. Психологія управління : навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти аграрних ЗВО / О. Ф. Євсюков. – Харків: ХНАУ, 2020. – 277 с.
4. Кайдалова Л. Г. Психологія спілкування : навчальний посібник / Л. Г. Кайдалова, Л. В. Пляка, Н. В. Альохіна, В. С. Шаповалова; 2-ге вид., переробл. і доповн. – Х.: НФаУ, 2018. – 140 с.
5. Менеджмент соціальних конфліктів : методичні рекомендації / О. В. Івачевська, Н. С. Малєєва, І. В. Петренко, О. Г. Цукур; за наук. ред. І. В. Петренко; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології, 2020. – 77 с.
6. Москалець В. П. Загальна психологія : підручник / В. П. Москалець. – К.: Ліра, 2020. – 564 с.
7. Москалець В. П. Психологія особистості : підручник, вид. 2-ге, перероб. і доп. – Київ – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2020. – 435 с.
8. Оптимізація групової взаємодії в малих групах : посібник / П. П. Горностаї, Л. Г. Чорна, О. Л. Коробанова, О. Т. Плетка, Г. В. Циганенко; за наук. ред. П. П. Горностаї; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. – 126 с.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	Екземпляр № 1	Арк 22 / 21

9. Психологія освітнього менеджменту : навч.-метод. посібник / укл. Лариса Мафтин. – Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2021. – 296 с.

10. Психологія управління : навч. посіб. / Р. А. Калениченко та ін. ; за заг. ред. Р. А. Калениченка, О. Г. Льовкіної. – Ірпінь: Ун-т держ. фіск. служби України, 2019. – 255 с.

11. Психологія управління: навч.-метод. посіб. / З. Р. Кісіль, О. Г. Угрин; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2018. – 507 с.

12. Старовойтенко Н. В. Психологія управління: навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни / авт.-упор. Н. В. Старовойтенко, В. І. Осипенко, І. А. Чемерис, Л. І. Білик, С. І. Ключка. – Черкаси: ЧДТУ, 2020. – 300 с.

Допоміжна література

1. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Теоретичний курс : навчальний посібник / Т. В. Дуткевич. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 388 с.

2. Загальна психологія. Семінарські та практичні заняття : методичний посібник. – К.: ПП «Дірект Лайн», 2019. – Частина 1. – 72 с.

3. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник : навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. – К.: Каравела, 2020. – 418 с.

4. Кацавець Р.С. Психологія особистості : навчальний посібник. К.: Алерта, 2021. – 134 с.

5. Москалець В. П. Загальна психологія : підручник. – К.: Ліра-К, 2020. – 564 с.

6. Соціальний конфлікт: інноваційні комунікативні технології врегулювання: практичний посібник / Г. М. Бевз, І. В. Петренко, А. І. Гусєв, В. І. Давидов, О. В. Івачевська, Н. С. Малєєва, О. Г. Цукур; за наук. ред. Г. М. Бевз, І. В. Петренко. – К.: Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології, 2020. – 144 с.

7. Столяренко О. Б. Психологія особистості: навчальний посібник / О. Б. Столяренко. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 280 с.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.2/Б/ ОК27-2023
	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 22 / 22</i>

8. Шастко І. М. Психологія лідерства та професійної успішності: навчально-методичний комплекс. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2021. – 162 с.

9. Burlakova, I., & Sheviakov, O. (2021). Socio-psychological technologies of professional health formation. *Public Administration and Law Review*, (3), 54–64. <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2021-3-54>

10. Kapatsyna, A. (2022). Methodological recommendations for the implementation of the coach-mentoring system in order to develop the professional competencies of managers. *Public Administration and Law Review*, (3), 116–122. <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2022-3-116>

11. Sheviakov, O., Kornienko, V., Burlakova, I., & Slavska, Y. (2022). Psychological support for the development of rehabilitation potential of power structures specialists. *Public Administration and Law Review*, (1), 58–65. <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2022-1-57>

12. Storozhuk, S. (2021). Psychological aspects of image formation as an important indicator of performance in the current context of corporate culture development. *Public Administration and Law Review*, (3), 72–79. <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2021-3-72>